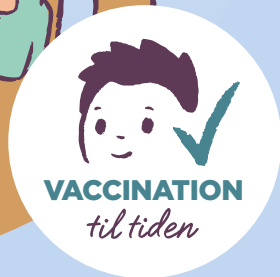
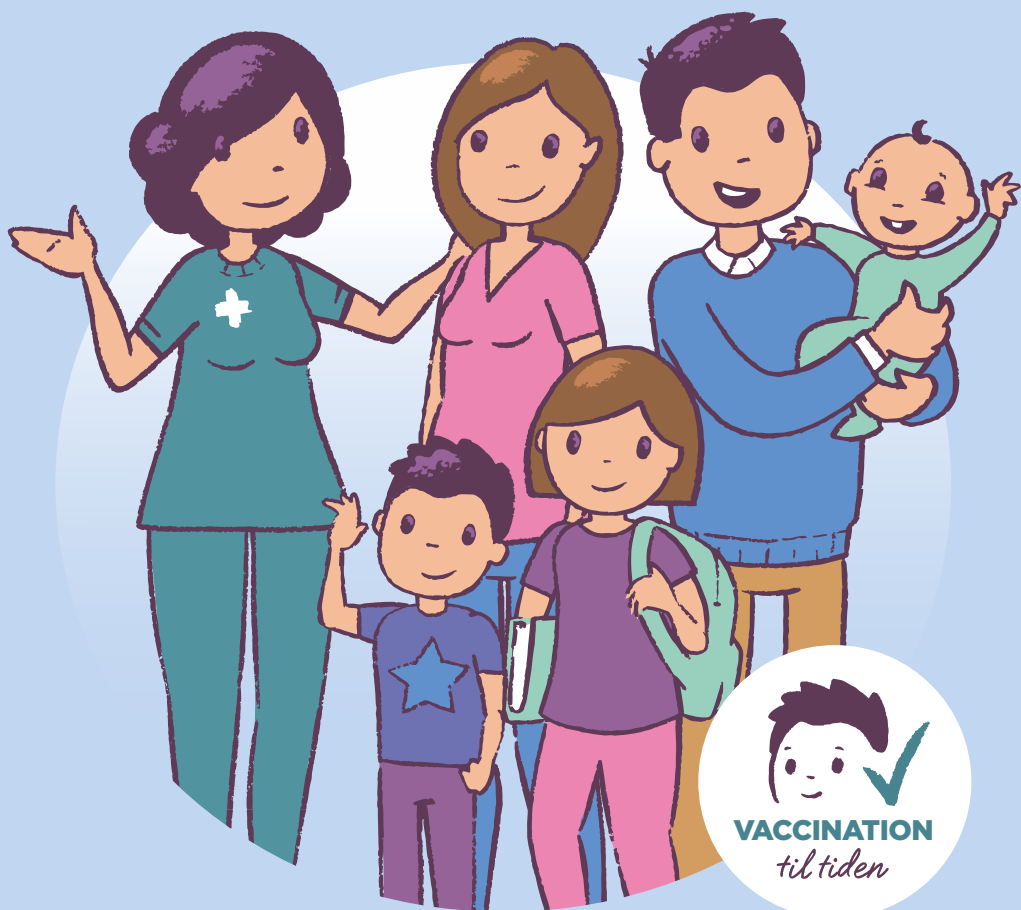

Håndbog for

VACCINATIONS- AMBASSADØRER

Forord

Med initiativet "Sundhedsplejersker som vaccinationsambassadører" ønsker vi at styrke sundhedsplejerskernes rolle i det danske børnevaccinationsprogram. Sundhedsplejersker gør allerede et stort arbejde for at børn i Danmark skal være godt beskyttet mod vaccineforebyggelige sygdomme og initiativet der løber indtil 2022¹, skal medvirke til, at understøtte og videreudvikle dette arbejde. Som en del af initiativet er der udviklet flere materialer - denne håndbog, postkort og plakater som kan uddeles til forældre og korte animationsfilm, der opfordrer forældre til at tale vaccination med sundhedsplejersken. Desuden afholder vi i 2019-2022 efteruddannelsesdage for sundhedsplejersker, hvor vi præsenterer mange af informationerne og redskaberne i denne håndbog og desuden opfordrer til, at man som deltager går hjem og underviser sine sundhedsplejerskekolleger. Vi har lavet en power point-præsentation, man kan tage udgangspunkt i når man underviser, og en kort film, der viser, hvordan man kan

have en god dialog med forældre. Alt materialet og information om efteruddannelsesdagene er tilgængeligt via Sundhedsstyrelsens hjemmeside.

Denne håndbog beskriver sundhedsplejerskernes rolle som vaccinationsambassadører og indeholder forslag til de værktøjer, man som ambassadør kan bruge i dialogen med forældre. Desuden indeholder håndbogen en vejledning til opslag i Det Danske Vaccinationsregister, hvor man forud for en konsultation eller sammen med forældre kan tjekke børns vaccinationsstatus. Endeligt har vi medtaget nogle grundlæggende informationer om det danske vaccinationsprogram, som for nogle sundhedsplejerskers vedkommende måske allerede sidder på ryggen.

Venlig hilsen

Marlene Øhrberg Krag
Centerchef, EUB, Sundhedsstyrelsen

¹ Som en del af finanslovsaftalen for 2019 er der for 2019 afsat 1,4 mio. kr. og for 2020-2022 afsat knap 4,4 mio. kr. årligt til at dække det ekstra arbejde, der ligger for sundhedsplejerskerne i at påtage sig rollen som vaccinationsambassadører. Midlerne tildeles som en del af det kommunale bloktilskud.

INDHOLD

4 INTRODUKTION

6 SUNDHEDSPLEJERSKEN SOM VACCINATIONSAMBASSADØR

- 7 Ambassadørrollen
- 8 Indsats ved hjemmebesøg
- 9 Vaccination som tema
- 10 Indsats i skolen
- 11 Tværfaglig indsats

12 DET DANSKE VACCINATIONSPROGRAM

- 14 Effekten af vacciner i Danmark
- 15 Vaccination til tiden
- 16 Udsendelse af påmindelser
- 16 Hvad består vaccinerne af?
- 18 Bivirkninger
- 20 Vacciner der ikke er en del af børnevaccinationsprogrammet
- 20 Kontakt Statens Serum Institut hvis du har spørgsmål
- 21 Oversigt over børnevaccinationer

22 DIALOG MED FORÆLDRE

- 24 Teknikker til en god dialog
- 27 Generelle retningslinier for forældre samtaler

28 DET DANSKE VACCINATIONSREGISTER

- 28 Hvad er Det Danske Vaccinationsregister
- 28 Har man som sundhedsplejerske ret til at se en borgers vaccinationer
- 30 Opslag i Det Danske Vaccinationsregister via FMK-Online

32 FORSLAG TIL AKTIVITETER PÅ VACCINATIONSOMRÅDET

34 DE MEST STILLEDE SPØRGSMÅL

39 TIL DIG DER VIL VIDE MERE

Introduktion

Med børnevaccinationsprogrammet kan vi beskytte det enkelte barn mod alvorlige smitsomme sygdomme og samtidig forhindre, at smitte spredt sig i samfundet. På den måde beskytter de mange vaccinerede børn de få, der ikke kan tåle at blive vaccineret. Heldigvis har vi overordnet en god tilslutning til vaccinationerne i børnevaccinationsprogrammet og tilslutningen har endda været stigende de seneste år. Når man går tallene efter, er der variation i vaccinationsdækningen på tværs af kommuner og helt ned på skoleniveau. Disse tal fortæller, at vi fortsat har en opgave at løse, og at der er brug for en fælles indsats for at øge tilslutningen til børnevaccinationsprogrammet. Nogle forældre glemmer simpelthen at få deres barn vaccineret mens andre er bekymrede for vaccination og ikke får barnet vaccineret. Indsatsen skal derfor være mangesidig og favne de forskellige årsager, der er til, at forældre ikke får vaccineret deres børn.

I en rundspørge Sundhedsstyrelsen foretog i 2018 berettede flere kommuner om, hvordan sundhedsplejerskerne har haft succes med en saglig og dialogbaseret tilgang, hvor vaccination diskuteres med forældre, og spørgsmål til sygdom-

me og vacciner besvares. Desuden kan en simpel påmindelse om at bestille tid til vaccination ofte være afgørende for at et barn bliver vaccineret.

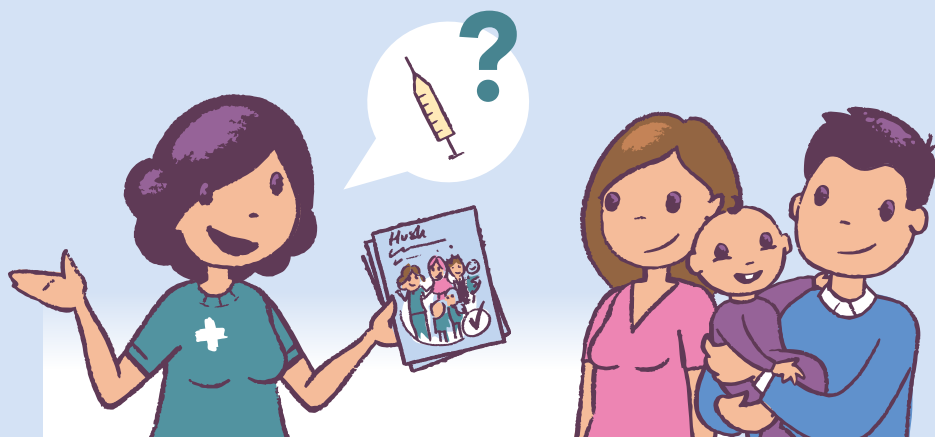

Det er vigtigt, at børn bliver vaccineret, men også at de bliver vaccineret til tiden - og altså følger de anbefalede vaccinationsaldrer ret nøjagtigt. "Vaccination til tiden" introduceres og uddybes nærmere nedenfor, og også i sådan en indsats kan sundhedsplejersker gøre en reel forskel.

*En simpel påmindelse
kan være afgørende for om
et barn bliver vaccineret*

SUNDHEDSPLEJERSKEN SOM VACCINATIONS- AMBASSADØR

For at opnå bedre vaccinationsdækning i børnevaccinationsprogrammet skal sundhedsplejerskerne indtage rollen som vaccinationsambassadører

Sundhedsplejerskerne kommer på besøg i næsten alle hjem med et nyfødt barn, sundhedsplejersken deltager i mange sammenhænge, hvor børn

og familier er samlet fx i dagtilbud og skoler, og har også del i det tværfaglige samarbejde, hvor sundhedsplejen samarbejder med faggrupper, som møder familier i udsatte positioner. Derfor har sundhedsplejersken en nøgleposition i vaccinationsindsatsen, hvor hun aktivt og bevidst inddrager temaet vaccination i det daglige arbejde.

ROLLEN SOM VACCINATIONSAMBASSADØR INDEBÆRER, AT SUNDHEDSPLEJERSKEN:

- aktivt tager temaet om vaccination op i det første besøg, der er i familien. Det gælder også, hvis første besøg er under graviditeten
- henvender sig både til faren og moren, når vaccination er et tema
- drøfter forældrenes holdninger til at tage imod tilbuddet om vaccination
- er undersøgende med hensyn til, om forældrene har ubesvarede spørgsmål om vaccination af deres barn
- formidler de officielle anbefalinger om vaccination, fx hvorfor det er vigtigt, at barnet vaccineres, og hvorfor det er væsentligt, at barnet vaccineres til tiden
- kan svare på de almindelige spørgsmål om vaccination
- undersøger de spørgsmål, som ikke umiddelbart er til at svare på. Og sikrer, at familien får svar, når det er fundet
- lytter til forældre, der er bekymrede over vaccination og indgår i en konstruktiv dialog med dem
- er rummelig, imødekommende og i dialog med forældre, der har holdninger, som strider mod de officielle anbefalinger - og aldrig er fordømmende
- holder sig opdateret på sygdomme der vaccineres mod ²

² www.sst.dk/da/Udgivelser/2019/Boernevaccinationsprogrammet-pjece

SUNDHEDSPLEJERSKEN YDER EN FORTLØBENDE INDSATS OMKRING VACCINATION VED HJEMMEBESØGENE

DET INDEBÆRER, AT SUNDHEDSPLEJERSKEN:

- tager temaet om vaccination til barnet op ved relevante besøg
- har en dialog- og vejledningsproces i gang med familien
- viser forældrene, hvordan de kan bruge Det Danske Vaccinationsregister
- sørger for, at barnets vaccinationsstatus korrigeres i Det Danske Vaccinationsregister, hvis en eller flere vaccinationer ikke er anført korrekt. Fx vil vaccinationer af børn, der er vaccineret i udlandet, ofte ikke fremgå
- reagerer positivt og bakker forældrene op, når barnet følger vaccinationsprogrammet
- drøfter eventuelle reaktioner og bivirkninger efter vaccinationen, så forældrene føler sig mødt i nye spørgsmål, der kan være opstået

Vaccination som tema

SUNDHEDSPLEJERSKEN TAGER AKTIVT VACCINATION OP SOM TEMA I ANDRE FORA, HVOR FORÆLDRE ER SAMLET

DET KAN VÆRE, NÅR SUNDHEDSPLEJERSKEN DELTAGER I:

- Arrangementer i sundhedsplejens regi:
 - forældreforberedelse
 - forældrekurser
 - åbent hus
 - forældrecaféer
 - mødregupper
- Arrangementer som del af tværfagligt samarbejde med:
 - dagtilbudsområdet
 - tandplejen
 - døgninstitutioner
 - tilbud for udsatte forældre i kommunen

SNAK OM VACCINATION INDGÅR SOM EN NATURLIG DEL AF SUNDHEDSPLEJERSKENS TILBUD TIL ELEVER OG FORÆLDRE I SKOLEN

SAMMEN MED FORÆLDRE OG ELEVER KAN SUNDHEDSPLEJERSKEN:

- drøfte vaccination ved sundheds-samtalerne på de enkelte klassetrin
- overveje, hvordan forældre inddrages, hvis de deltager i sundheds-samtalen
- vise forældre og barn, hvordan de slår op i Det Danske Vaccinations-register, hvis barnets vaccinations-status er ukendt
- planlægge aktiviteter, der handler om vaccination, hvor elever i en gruppe eller klasse er målgruppe
- planlægge aktiviteter, der handler om vaccination, hvor grupper af forældre er målgruppe
- planlægge aktiviteter om vaccinati-oner, hvor lærere er målgruppe

VACCINATION TAGES AKTIVT OP SOM TEMA HVOR FAGLIGE SAMARBEJDS- PARTNERE ER SAMLET

SUNDHEDSPLEJERSKEN OG LEDERE AF SUNDHEDSPLEJEN KAN:

- tage temaet op i tværfaglige sammenhænge som:
 - ved dagtilbud med pædagoger
 - hos sagsbehandlere
 - i folkeskolen
 - med PPR
 - med integrationsmedarbejdere
 - med tandplejen
- inddrage og drøfte et specifikt barns vaccinationsstatus i sager, hvor sundhedsplejersken samarbejder med andre omkring det enkelte familietilbud for udsatte forældre i kommunen

MED ANDRE SAMARBEJDSPARTNERE KAN SUNDHEDSPLEJERSKEN:

- have et samarbejde, der inkluderer, at vaccinationsstatus drøftes generelt, og at der er formuleret arbejdsgange omkring at følge op med det formål at øge vaccinationsdækningen
- sikre, at den praktiserende læge kender til enkelte forældres overvejelser og tvivl, hvis der er særlige forhold, som gør sig gældende
- følge op omkring enkelte familier, så vejledning og drøftelser ensrettes

DET DANSKE BØRNEVACCINATIONS- PROGRAM

Det danske børnevaccinationsprogram tilbyder beskyttelse mod en række sygdomme. Når et barn bliver vaccineret, beskytter vaccinationen både det enkelte barn og personer omkring barnet, som enten ikke kan tåle, eller som endnu ikke selv er gamle nok til at blive vaccineret.

Sundhedsministeren beslutter efter faglig indstilling fra Sundhedsstyrelsen, hvilke vacciner der skal være i programmet.

Sundhedsstyrelsen er fagligt ansvarlig for det danske børnevaccinationsprogram og vurderer løbende, om der er fagligt grundlag for at anbefale nye vacciner i programmet. Det sker blandt andet på baggrund af medicinske teknologivurderinger, hvor en række aspekter af at indføre en vaccine undersøges. Det gælder blandt andet effekter og skadevirkninger, målgruppens holdning til at indføre vaccinen, etiske overvejelser og sundhedsøkonomiske konsekvenser. På den baggrund vurderer Sundhedssty-

relsen, om en vaccine bør indføres eller ej, og her betyder det særligt noget, om den eller de sygdomme, vaccinen forebygger, er tilstrækkeligt alvorlige og hyppige. Aspekterne som vurderes for at indføre en vaccine er:

- **Alvorlighed og hyppighed af sygdommen**

Sygdommen, der vaccineres imod, skal have en vis alvorlighed og hyppighed for at retfærdiggøre, at der indføres en vaccination mod den i børnevaccinationsprogrammet. Sundhedsstyrelsens udgangspunkt er, at sygdommen skal være alvorlig for det enkelte barn og derfor vigtigt at forebygge.

- **Bred erfaring med brug af vaccinen blandt børn**

Vaccinen skal være afprøvet på større grupper af børn for at sikre, at vaccinen virkning samt bivirkning er kendt ved brug til børn.

Du kan læse mere og finde opgørelser i "Årsrapport for børnevaccinationsprogrammet", som findes på Sundhedsstyrelsens hjemmeside. Den udgives hvert forår.

- **Gavnlig virkning i forhold til eventuelle bivirkninger**

Der skal være tilstrækkelig dokumentation for, at fordelene ved at vaccinere for en sygdom klart overstiger risikoen for bivirkninger.

- **Forældres accept**

Den nye vaccination, såvel som et samlede børnevaccinationsprogram skal være acceptabel for forældrene.

- **Indpasning i vaccinationsprogrammet**

Den nye vaccination skal kunne indpasses i det eksisterende børnevaccinationsprogram og må ikke påvirke de andre vaccinationer negativt.

- **Samfundsøkonomi**

Indførelse af vaccinen skal være samfundsøkonomisk rimelig. Udgiften til vaccination skal være rimelig, når den sammenholdes med den samfundsmæssige gevinst man som samfund får ud af at beskytte for en given sygdom.

Alvorligheden af sygdommen man kan vaccinere imod vejer tungt, når sundhedsmyndighederne overvejer at indføre en ny vaccination i børnevaccinationsprogrammet.

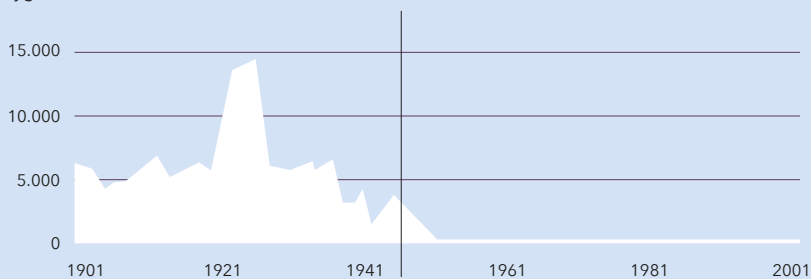
Statens Serum Institut (SSI) overvåger løbende tilslutningen til børnevaccinationsprogrammet og forekomsten af sygdomstilfælde, som vaccinerne beskytter imod. Overvågningstal er tilgængelige på hjemmesiden www.statistik.ssi.dk og opgøres også på kommuneniveau. En høj tilslutning til vaccinationsprogrammet, kan være med til at bekæmpe udbredte og alvorlige børne- og folkesygdomme som kopper, difteri, polio, kighoste, mæslinger m.fl. Det har vi blandt andet oplevet med kopper, hvor en effektiv vaccinationsindsats har medvirket til, at kopper nu er udryddet i hele verden. Effekten af børnevaccinationsprogrammet ses desuden tydeligt i opgørelser som denne, der viser udviklingen i forekomsten af difteri, mæslinger og polio i Danmark før og efter vaccineres indførelse. Se figuren på næste side.

EFFEKTEN AF VACCINER I DANMARK

DIFTERI

Sygdomstilfælde 1901-2017

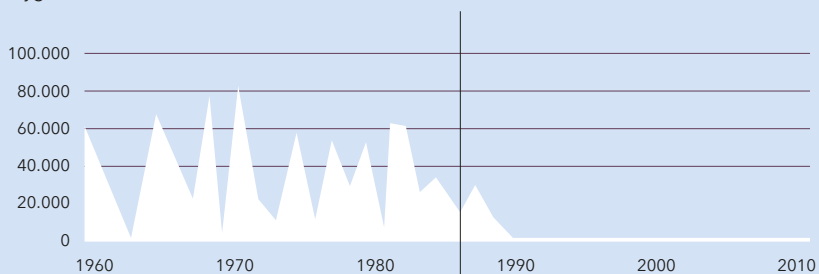
Vaccine indført 1943

MÆSLINGER

Sygdomstilfælde 1960-2017

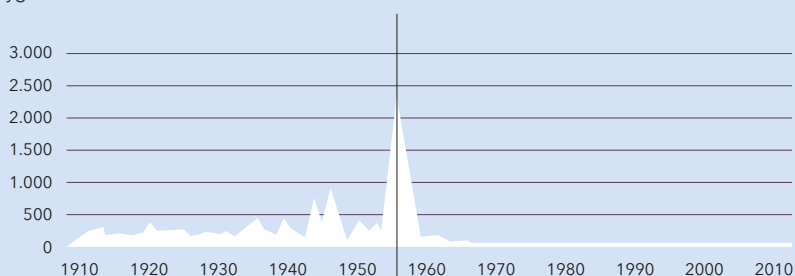
Vaccine indført 1987

POLIO

Sygdomstilfælde 1910-2017

Vaccine indført 1955

Vaccination til tiden indebærer at alle børn vaccineres til det anbefalede tidspunkt

VACCINATION TIL TIDEN

Vaccination til tiden indebærer, at alle børn vaccineres til det anbefalede tidspunkt angivet i børnevaccinationsprogrammet⁴. Når børn vaccineres i overensstemmelse med de anbefalede tidspunkter forhindres tilfælde af sygdom, der ellers kunne have ramt børnene, mens de var uvaccinerede. Tal fra opgørelser over vaccinationstilslutningen viser fx, at der generelt er en forsinkelse på vaccination mod kighoste ved 3-måneders alderen. Det drejer sig typisk om en forsinkelse på nogle uger, sådan at barnet ved første vaccination er 3½ måned. Beregninger har vist, at hvis man kan undgå den forsinkelse og vaccinere børnene til tiden, når de er 3 måneder, vil man på årsplan kunne forebygge 20 kighostetilfælde blandt

børn under 1 år. Kighoste er en meget alvorlig sygdom for børn under 1 år, som ofte kræver hospitalsindlæggelse og er derfor vigtig at forebygge.

Sundhedsplejersker spiller en særlig rolle i forhold til at påminde forældre om at bestille tid til vaccination, da de som nogle af de første har kontakt med de nybagte forældre.

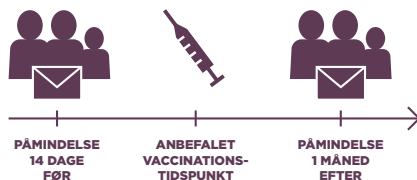
Børn bliver vaccineret på et tidspunkt i deres liv, hvor de ofte er syge, og det er op til lægen at vurdere, om et barn er for sygt til at blive vaccineret. Det er vigtigt, at man i overvejelserne om eventuelt at udsætte en vaccination medtager betragtningerne om vigtigheden af vaccination til tiden og ikke udsætter tidspunktet for vaccination unødigt.

⁴ www.sst.dk/da/Udgivelser/2019/Boernevaccinationsprogrammet-pjece

UDSENDELSE AF PÅMINDELSER TIL FORÆLDRE

Statens Serum Institut udsender påmindelsesbreve til forældre for at minde dem om, at deres barn skal vaccineres. Påmindelsesbrevene bliver sendt til forældrene forud for de anbefalede vaccinationstidspunkter i børnevaccinationsprogrammet, så de kan nå at få bestilt tid til vaccination.

Påmindelserne sendes via e-Boks 14 dage før de anbefalede tidspunkter og igen en måned efter, hvis barnet ikke er blevet vaccineret. Hvis man har frameldt e-Boks, får man et almindeligt brev. Påmindelserne sendes som udgangspunkt

til begge forældre eller alternativt kun til den, der har forældremyndigheden.⁵ Forældre kan fravælge at modtage påmindelser for deres børn via sundhed.dk eller ved at sende en mail til SSI. Det er også muligt for læger at fravælge påmindelser på deres patienters vegne.

HVAD BESTÅR VACCINERNE AF?

Vaccination beskytter (immuniserer) mod en bestemt infektionssygdom. Når man bliver vaccineret, aktiveres immunsystemet til at danne antistoffer mod en bestemt bakterie eller et bestemt virus (mikroorganisme). Hvis man, efter at være blevet vaccineret, bliver smittet med den pågældende mikroorganisme, genkender immunsystemet den meget hurtigt. Herved dannes der hurtigt antistoffer, som bekæmper mikroorganismen, og man undgår at blive syg.

Vaccinerne kan indeholde:

- levende svækkede mikroorganismer (fx MFR),
- dræbte (inaktiverede) mikroorganismer (fx Hib),
- mindre dele af mikroorganismen (fx pneumokok),
- produkter, som mikroorganismen har dannet (fx stivkrampe) eller
- viruslignende partikler, der er fremstillet ved hjælp af genteknologi (fx HPV).

⁵ Hvis forældre har delt forældremyndighed og ikke bor sammen og begge er frameldt e-Boks sender SSI kun et fysisk brev den forælder, som barnet har adresse hos.

Statens Serum Institut udsender påmindelser til forældrene forud for de anbefalede vaccinationstidspunkter

DIFTERI-STIVKRAMPE-KIGHOSTE-POLIO OG HIB-VACCINEN

DITEKIPOLHIB

Vaccinen består af afgiftede dele af difteri-, stivkrampe og kighostebakteriernes giftstoffer (toksoid), dræbt (inaktiveret) poliovirus og bestanddele af dræbte Haemophilus influenza b(Hib) bakterier.

PNEUMOKOKVACCINE

Vaccinen indeholder mindre dele af 13 forskellige typer pneumokok-bakterier - derfor kaldes den 13-valent. Når et barn er blevet vaccineret med den 13-valente pneumokokvaccine, er det beskyttet mod langt de fleste af de typer af pneumokokbakterier, der giver alvorlig pneumokoksygdom i Danmark. Vaccinen kan også forebygge lunge- og mellemørebetændelser, når det er forårsaget af pneumokker.

MÆSLINGE- FÅRESYGE- OG RØDE HUNDE-VACCINE

MFR

Vaccinen består af levende, svækket virus fra de virus, der giver hhv. mæslinger, fåresyge og røde hunde.

HPV-VACCINE

MOD LIVMODERHALSKRÆFT, ANALKRÆFT OG KØNSVORTER

HPV vaccinen består af partikler, der er fremstillet ved genteknologi og som ligner dele af overfladen på HPV-virus.⁶

Vil du vide mere om de enkelte vacciner, kan du læse mere i pjecen om børnevaccinationsprogrammet.

⁶www.sst.dk/da/Udgivelser/2019/Boernevaccinationsprogrammet-pjeces

BIRVIRKNINGER

I løbet af et vaccinationsprogram vil de fleste børn opleve almindelige reaktioner på vaccination. Det kan fx være hævelse på vaccinationsstedet, kortvarig feber og udslæt. Børnene kan blive irritable, døsig, få urolig søvn, kaste op, få diarré eller nedsat appetit. Langt de fleste bivirkninger er milde og går hurtigt over.

Hypigheden af kendte bivirkninger anføres i vaccineres indlægssedler og produktresuméer (et længere og mere teknisk dokument med information om lægemidlet) og kategoriseres efter hyppighed i henholdsvis:

- meget almindelig ($\geq 1/10$)
- almindelig ($\geq 1/100$ til $< 1/10$)
- ikke almindelig ($\geq 1/1.000$ til $< 1/100$)
- sjældent ($\geq 1/10.000$ til $< 1/1.000$)
- meget sjældent ($< 1/10.000$)
- ikke kendt (hyppighed kan ikke estimeres ud fra forhåndenværende data)

Indlægssedler og produktresuméer med information om kendte bivirkninger ved

vaccinerne i børnevaccinationsprogrammet kan hentes på henholdsvis www.indlaegsseddel.dk og www.produktresume.dk

Ud over de kendte bivirkninger, taler man også om formodede bivirkninger, som er symptomer, der er observeret og indrapporteret efter at vaccinerne blev taget i brug. De formodede bivirkninger er observeret af enten borgere eller sundhedspersonale og efterfølgende spontant indberettet til lægemiddelmyndighederne. Læger har pligt til at indberette mistanker om alvorlige eller uventede bivirkninger til Lægemiddelstyrelsen. Borgere kan også indberette mistanker om bivirkninger på www.meldenbivirkning.dk

I årsrapporten for børnevaccinationsprogrammet, der hvert år udgives af Sundhedsstyrelsen, Lægemiddelstyrelsen og Statens Serum Institut, fremgår en opgørelse over antallet af indberettede bivirkninger. I Årsrapporten for

*Det er vigtigt at skelne mellem
kendte bivirkninger og indberettede
formodede bivirkninger*

børnevaccinationsprogrammet kan man yderligere se detaljer om fordelingen af indberettede formodede bivirkninger mellem vaccinerne. Den nyeste rapport kan fremsøges her: sst.dk/da/udgivelser

GRANULOMER EFTER VACCINATION

Alle vacciner i børnevaccinationsprogrammet med undtagelse af MFR-vaccinen indeholder et aluminiumssalt, der tilsættes som et hjælpestof for at sikre, at der er effekt af vaccinen. Granulomer kan forekomme som en bivirkning til aluminiumsholdige vacciner, men det er ikke almindeligt. I 2018 modtog Lægemedelstyrelsen således i alt 417 indberetninger om granulomer.

Et granulom viser sig som en klønde, langvarig knudedannelse der hvor man er blevet vaccineret. Typisk viser granulomet sig tre måneder efter vaccination, men kan komme få uger efter.

Læs mere om bivirkninger her:
[www.laegemiddelstyrelsen.dk/da/
bivirkninger/bivirkninger-ved-medicin/](http://www.laegemiddelstyrelsen.dk/da/bivirkninger/bivirkninger-ved-medicin/)

KENDTE BIVIRKNINGER OG FORMODEDE BIVIRKNINGER

Det er vigtigt at skelne mellem kendte bivirkninger og indberettede formodede bivirkninger.

Alle kan indberette en formodet bivirkning, og efter at have modtaget en indberetning tager Lægemedelstyrelsen stilling til, om den skal klassificeres som alvorlig eller ikke-alvorlig, og om det er sandsynligt, at symptomet er forårsaget af den pågældende vaccine. Lægemedelstyrelsen vurderer således bivirkningsindberetninger i forhold til andre forhold såsom personens sygehistorie, hyppigheden af det pågældende symptom i befolkningen, indtagelse af andre lægemidler, der kan have forårsaget bivirkninger, og den samlede viden om vaccinen.

VACCINER, DER IKKE ER EN DEL AF BØRNEVACCINATIONSPROGRAMMET

Der findes flere vacciner, der ikke tilbydes gratis som en del af børnevaccinationsprogrammet, men som nogle forældre selv ønsker at købe. De mest relevante vil typisk være vacciner imod:

- Meningokokker (type B eller ACWY)
- Hepatitis a og hepatitis b (for hepatitis B er vaccination allerede gratis for visse grupper ⁷)
- Skoldkopper

- Rotavirusinfektion
- Tuberkulose (BCG-vaccine)

Mod nogle af sygdomme findes der flere typer vacciner. Se www.ssi.dk/vaccinationer/vacciner-der-ikke-betales-af-det-offentlige og www.ssi.dk/vaccinationer/vaccineleksikon for mere information, herunder aldersgrupper som vaccinerne er godkendte til.

KONTAKT STATENS SERUM INSTITUT HVIS DU HAR SPØRGSMÅL

Sundhedsfagligt personale kan ringe til Statens Serum Institut for rådgivning vedrørende børnevacciner og smitsomme sygdomme på telefon 32 68 30 37 mandag-tirsdag kl. 8.30-11.00 onsdag kl. 12.30-15.00 torsdag-fredag kl. 8.30-11.00

Forældre kan læse mere om børnevaccinerne og de sygdomme, de beskytter imod, i Sundhedsstyrelsens folder "Børnevaccinationsprogrammet i Danmark", som er tilgængelig på Sundhedsstyrelsens hjemmeside:

www.sst.dk/da/udgivelser/2019/Boernevaccinationsprogrammet-pjece

Folderen findes også på engelsk, arabisk, farsi, polsk og somali. Sundhedsfagligt personale kan bestille folderen og uddele den til forældre. Det gøres via www.rosendahlsboghandel.dk, på telefon 70 26 26 36 eller e-mail: sundhed@rosendahls.dk. Folderen er gratis, men man betaler selv ekspeditionsgebyr.

⁷ www.ssi.dk/vaccinationer/risikogrupper/personer-med-sarlig-risiko-for-hepatitis-b-smitte/gratis-vacc-mod-hep-til-udsatte-grupper

* HPV-vaccination er gratis for piger, fra de fylder 12 år og indtil det fyldte 18. år. Det er gratis for drenge, der er fyldt 12 år d. 1. juli 2019 eller senere. For denne gruppe er det gratis, indtil de bliver 18 år. I 2020 og 2021 kan drenge, der er fyldt 12 år den 1. januar 2018 blive vaccineret gratis mid HPV. Tilbuddet er gældende i 2020 og 2021. Drenge der er fyldt 12 år før den 1. januar 2018 er der ikke et gratis tilbud.

OVERSIGT OVER BØRNEVACCINATIONER

ALDER	VACCINATION	BØRNE- UNDERSØGELSE
5 uger		X
3 mdr.	Difteri, stivkrampe, kighoste, polio og Haemophilus influenzae type b (Hib)-infektion (DiTeKiPol-Hib-vaccination) Pneumokoksygdom (pneumokokvaccination)	
5 mdr.	Difteri, stivkrampe, kighoste, polio og Haemophilus influenzae type b (Hib)-infektion (DiTeKiPol-Hib-vaccination) Pneumokoksygdom (pneumokokvaccination)	X
12 mdr.	Difteri, stivkrampe, kighoste, polio og Haemophilus influenzae type b (Hib)-infektion (DiTeKiPol-Hib-vaccination) Pneumokoksygdom (pneumokokvaccination)	X
15 mdr.	Mæslinger, fåresyge og røde hunde (MFR-vaccination)	
2 år		X
3 år		X
4 år	Mæslinger, fåresyge og røde hunde (MFR-vaccination)	X
5 år	Difteri, stivkrampe, kighoste og polio (DiTeKiPol-vaccination)	X
12 år	Humant papillomavirus - HPV * (to vaccinationer med minimum seks måneders mellemrum)	
fra 18 år	Mæslinger og røde hunde (kvinder) (MFR-vaccination)	

DIALOG MED FORÆLDRE

Forældres tvivl om vaccination forekommer i mange grader, og kun de færreste forældre vil være helt imod vaccination. Det er naturligt, at forældre har spørgsmål til vacciner og deres virkninger og bivirkninger. De fleste, også forældre der vælger vacciner til, vil oftest have spørgsmål eller usikkerheder forud for beslutningen.

Sundhedsplejerskens arbejde som vaccinationsambassadør ses som en fortløbende proces både i besøgsarbejdet, i skolearbejdet og i det tværfaglige samarbejde.

Når sundhedsplejersken er vaccinationsambassadør i besøgsarbejdet for spæd- og småbørnsfamilier, er vaccination noget, sundhedsplejersken drøfter med forældrene i den kontakt, de har med familien. Det foregår på linje med amning, mad og måltider, søvn osv.

Det er meget væsentligt, at sundhedsplejersken inddrager begge forældre i drøftelserne. Det er ikke altid, at forældrenes holdninger stemmer overens, og det er sundhedsplejerskens opgave i sin dialog, at hun giver god

plads til både at tale om begge forældres synspunkter, uden at hun tager parti for det ene eller det andet. Hvis den enkelte forælder er i tvivl eller nervøs over vaccinationerne, er det afgørende, at sundhedsplejersken lytter til de tanker og forestillinger, den enkelte forælder har. Sundhedsplejersken kan stille uddybende spørgsmål, som viser en ægte interesse for det, den enkelte forælder tænker, overvejer, mener at have hørt fra andre, læst osv. Forældre har mange kilder til deres holdninger, og informationskanalerne er mange - ikke alle er valide og veldokumenterede.

Sundhedsplejerskens opgave som vaccinationsambassadør er ikke at overbevise forældrene udelukkende med argumenter og informationer. Den enkelte forælder skal selv kunne gøre sig egne overvejelser, og her skal de kunne bruge sundhedsplejersken som en troværdig sparringspartner.

Nogle forældre har ikke tradition for at tænke forebyggende. Måske har de en opfattelse af, at sundhedspersoner er behandlere, kommer med medicin,

Det har stor indflydelse på forældres accept af vaccination, hvad den nærmeste sundhedsperson, mener og siger

der kurerer, osv. I den situation kan det være en god idé at komme med enkle forklaringer på, hvad forebyggelse er. At vaccinationen billedligt talt bygger en mur op over for de sygdomme, som man bliver vaccineret imod. Andre forældre kommer fra egne, fx visse steder i Østeuropa, hvor vaccinationsprogrammer ikke er helt implementeret. Det kan være nyt for dem at forholde sig til det danske tilbud om vaccination. Her må sundhedsplejersker også være særligt opmærksomme.

Vi ved, at det har stor indflydelse på forældres accept af vaccination, hvad den sundhedsperson, man taler med, mener og siger, og hvordan vedkommende indgår i en dialog med forældrene. Nogle få sundhedsplejersker er selv betænkelige ved vaccinationer. Hvis det er et tema, bør det drøftes med kolleger. Det er vigtigt at overveje, hvor bekymringer og skepsis kommer fra. Det kan være personlige erfaringer, som måske ikke er kommet tilstrækkeligt på afstand. De skygger måske for den almene faglige viden, som formidles af myndighederne.

Det er væsentligt som sundhedsplejerske at være åben for egne holdninger, og hvordan de påvirker én, og at det kan være svært at holde viden opdateret.

Forældre kan ligesom fagpersoner få viden fra mange forskellige kilder. Går man fx ukritisk på de sociale medier præsenteres mange forskellige slags informationer med en svingende kvalitet, som kan præge forældre, der overvejer, om deres barn skal vaccineres eller ej. Det er vigtigt at føre en neutral og faglig dialog i de tilfælde. I den forbindelse er det godt at benytte forskellige former for information. For eksempel at tale med forældrene og høre på deres erfaringer, give dem skriftligt materiale, vise animationsfilm og fortælle om hjemmesider, hvor de kan hente yderligere viden.

Det er vigtigt som sundhedsplejerske ikke at føle sig forpligtet til at have kendskab til den videnskabelige litteratur. Her kan man holde sig til at henvise til sundhedsmyndighedernes officielle anbefalinger, der bygger på grundige undersøgelser.

TEKNIKKER TIL EN GOD DIALOG

Her følger en kort guide til, hvordan man som sundhedsperson med fordel kan gribe en samtale om vaccination med forældre an.

Forældre, der umiddelbart tilslutter sig vaccination, skal have anerkendelse og opmuntring med på vejen.

Forældre, der afviser at lade deres børn vaccinere, skal respekteres. Alle vil det bedste for deres børn, og her er det afgørende at lade være med at forsøge at overtale eller være fordømmende, men at holde døren åben for, at forældrene kan ombestemme sig. For forældre, der befinder sig et sted imellem disse to poler, og som i højere eller mindre grad accepterer vacciner, men er usikre omkring beslutningen, gælder, at sundhedsplejersken kan motivere. Det er vigtigt at lytte til forældrenes tvivl og bekymringer. Samtalen behøver ikke at tage lang tid.

INDLEDNING

Det er væsentligt, at sundhedsplejersken forsøger at blive klogere på årsagerne til, hvorfor nogle forældre afviser vaccination, eller hvorfor de er i tvivl om vaccination. Hvis sundhedsplejersken affejer bekymringerne eller formaner om, at forældrene tager fejl, lukker hun af for kommunikation og dialog. Samtidig er det vigtigt, at sundhedsplejersken fortæller, at hun er tilhænger af vacciner og overbevist om, at vaccination er et godt valg på barnets vegne, og at hun anbefaler vaccination. Det kan sundhedsplejersken med fordel gøre ved i en samtale med en forælder at antage, at barnet skal vaccineres ved fx at sige: "Så er det ved at være tid til Emmas vaccination." Såfremt sundhedsplejersken fornemmer at der er tvivl om barnet skal vaccineres kan hun fortsætte samtalen ved at benytte sig af nedenstående model, for at undersøge de underliggende overvejelser omkring vaccinationsbeslutningen.

Dette afsnit bygger på WHO's træningsmodul "Conversations to Build Trust in Vaccination".

Se mere her: www.cominit.com/global/content/conversations-build-trust-vaccination-training-module-health-workers og her: www.who.int/immunization/sage/meetings/2014/october/SAGE_working_group_revised_report_vaccine_hesitancy.pdf

TRIN 1

STIL ÅBNE SPØRGSMÅL

Brug "hvad", "hvorfor", "hvordan" og "kan du fortælle mig" til at spørge ind til, hvorfor forælderen er bekymret eller i tvivl.

Eksempel:

- "Hvad er din holdning til vacciner?"
- "Hvad er din største bekymring?"
- "Hvad kunne få dig til at sige ja til at lade dit barn vaccinere?"
- "Hvad ville gøre det lettere for dig at tage beslutningen om at lade dit barn vaccinere?"

TRIN 2

SPEJL OG BESVAR

Gentag, hvordan du har forstået det, forælderen har sagt.

Eksempel:

Forælder: "Jeg ved, at vaccination vil beskytte mit barn, men jeg er bange for bivirkninger"

Spejling efterfulgt af spørgsmål:

"Jeg forstår, at du ønsker at træffe det rette valg for dit barn. Hvilke bivirkninger er det, du nervøs for?"

TRIN 3

ANERKEND BÅDE STYRKERNE OG BEKYMRINGER

"Det er omsorgsfuldt af dig, at du gør dig mange overvejelser og bekymringer med hensyn til, hvordan du kan styrke dit barns sundhed."

TRIN 4

SPØRG-TILBYD-BEKRÆFT

Spørg: Udforsk forælderen's viden om vaccination: "Hvad ved du allerede om vacciner?"

Tilbyd: Del yderligere information: "Må jeg fortælle dig lidt mere?"

Bekræft: Afdæk, hvad forælderen har fået ud af samtalen, og hvad han eller hun tænker fremadrettet: "På baggrund af vores samtale, hvordan ser du så på det nu? Husk, at du bare kan ringe eller skrive, hvis du har andre bekymringer eller spørgsmål, vi ikke har fået talt om".

På dette trin er det afgørende ikke at få tilføjet yderligere bekymringer, som forælderen ikke selv har bragt op, så sundhedsplejersken sørger for at holde sig konkret til de bekymringer, forælderen selv bringer ind i samtalen. Det kan være en fordel kun at forholde sig til én bekymring pr. samtale.

Sundhedsplejersken skal tænke på sig selv som vaccinationsambassadør med officielle anbefalinger i ryggen

TRIN 5

OPSUMMERING

Opsumér for eksempel samtalen med:

- "Grunden til, at dette er vigtigt er..."
- "For dig betyder dette at..."
- "Hovedpointen fra i dag er..."

Og afgør, hvad der nu skal ske:

Skal I sammen bestille tid til vaccination, skal I tale sammen igen, eller skal forælderen opfordres til at tale med sin praktiserende læge?

Udvis forståelse for, hvis forælderen ikke ønsker at få sit barn vaccineret: "Jeg forstår. Du må endelig vide, at hvis du ændrer mening og får lyst til at tale om det, er du meget velkommen!"

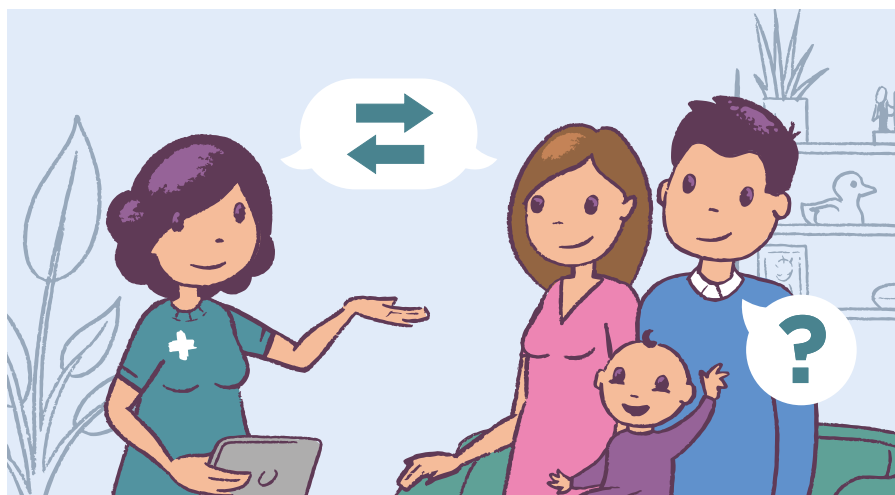
Hvordan svarer sundhedsplejersken på en god måde?

Sundhedsplejersken skal ikke gå ind i

samtalen med en følelse af, at hun bør kunne svare på alle spørgsmål i detaljer. Her er det godt at tænke på sig selv som vaccinationsambassadør med officielle anbefalinger i ryggen. Der ligger en enorm mængde videnskab bag brugen og anbefalingen af vaccinerne i børnevaccinationsprogrammet. Det står både nationale og internationale sundhedsmyndigheder på mål for, og derfor skal sundhedsplejersken ikke føle, at hun bør være inde i alle detaljer.⁹

Hvis en forælder stiller et konkret spørgsmål, som kræver, at sundhedsplejersken undersøger sagen nærmere, er det selvfølgelig også i orden at svare, at forældrene får et fyldestgørende svar, når hun har undersøgt det nærmere.

⁹Husk i øvrigt, at sundhedspersoner har mulighed for at få rådgivning hos Statens Serum Institut, jvfr. s.20 i denne håndbog.

GENERELLE RETNINGSLINIER FOR FORÆLDRE SAMTALER

GODE TEKNIKKER

- Benyt en guidende samtaleteknik.
- Vær god til at lytte til det, forældrene fortæller.
- Samarbejd med forælderen for at opbygge tillid.
- Udforsk tvivl og interesse for vaccination. Sæt dig i forældrens sted.
- Vær rummelig overfor andre holdninger end den gængse, spørg uddybende og nysgerrigt.
- Brug tid på at spejle, hvad forælderen siger.
- Vær tålmodig og giv forældrene tid til at overveje det, de mener.

DÅRLIGE TEKNIKKER

- Undgå at diskutere og diktere hvad forælderen skal gøre.
- Lad være med at affeje forældrenes holdninger eller bekymringer.
- Undgå at diagnosticere problemet og give løsningen for forælderen
- Undgå at diskutere og debattere med forælderen. Gør klart, at du er der for at lytte til deres bekymringer.
- Undlad at møde forældre med fordomme for eksempel fordi de kommer fra et miljø kendt for skarpe idéer og holdninger.
- Stil ikke mere end tre spørgsmål i træk.
- Undgå at være fortravlet og stresset, så forældrene føler at de er i vejen og til besvær.

DET DANSKE VACCINATIONSREGISTER

HVAD ER DET DANSKE VACCINATIONSREGISTER?

Det Danske Vaccinationsregister kaldes også for DDV eller det elektroniske vaccinationskort. Data i vaccinationsregisteret kan tilgås via Fælles Medicinkort (FMK)¹⁰, eller det kan være integreret med det elektroniske patientjournalssystem, som anvendes lokalt. Formålet med DDV er, at sundhedspersoner deler medicin- og vaccinationsoplysninger med hinanden i en fælles national elektronisk service. Ligeledes kan borgeren selv se egne vaccinationer og i de fleste tilfælde egne børns vaccinationer. Børnevacciner, som er givet efter 1. januar 1997 i Danmark, er registeret i DDV. Siden 15. november 2015 har alle læger haft pligt til at indberette vaccinationer i DDV. Det gælder alle typer af vaccinationer.

HAR MAN SOM SUNDHEDSPLEJERSKE RET TIL AT SE EN BORGERS VACCINATIONER?

Ja, en sundhedsplejerske har som en del af arbejdet enten forud for hjemmebesøg eller konsultation på skolen ret til at slå vaccinationsoplysninger op på den pågældende borger, hvis vaccinationsoplysningerne er relevante for den pågældende behandling eller rådgivning. Sundhedsplejen kan vælge at skrive ind i samtykkeerklæringen, der indhentes fx ved skolestart eller ved første besøg i hjemmet, at sundhedsplejersken må slå det pågældende barn op i vaccinationsregisteret i løbet af skoleåret eller i forbindelse med hjemmebesøg.

Ved hjemmebesøg, kan sundhedsplejersken bruge DDV sammen med forældrene, og vise, at forældrene kan se deres barns vaccinationsstatus på nettet, og på den måde for overblik over vaccinationsprogrammet.

¹⁰Læs mere om det Fælles Medicinkort (FMK) her: www.sundhedsdatastyrelsen.dk/da/registre-og-services/om-faelles-medicinkort/fmk-sundhedsprofessionelle

*Sundhedsplejersken har ret til
at slå vaccinationsoplysninger op
for hjemmebesøg eller konsultation*

OPSLAG I DET DANSKE VACCINATIONSREGISTER VIA FMK-ONLINE

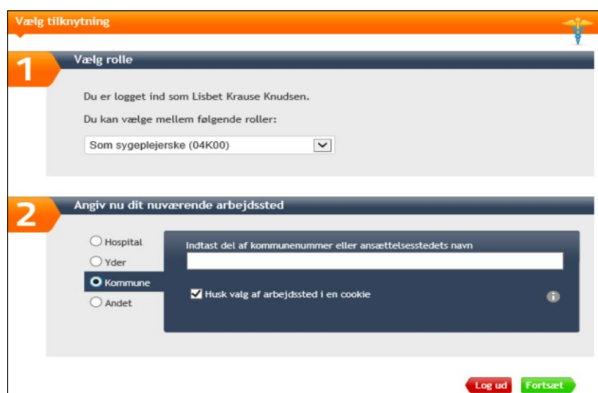
Som sundhedsplejerske kan du se en borgers vaccinationer ved at tilgå Fælles Medicinkort via FMK-online. For at logge ind skal du have en digital medarbejdersignatur.

1. Gå ind på www.fmk-online.dk
Klik 'Fortsæt til NemLog-in'

2. Log på med din digitale medarbejdersignatur

3. Vælg rollen 'Som Sygeplejerske' og vælg den kommune du arbejder for.
Klik 'Fortsæt'

4.

Find det relevante barn ved hjælp af barnets CPR-nummer.

Nu kan du se barnets vaccinationsstatus. Det kan se således ud:

The screenshot shows a web interface for managing patient records. At the top, there are navigation tabs for 'info', 'Fælles medicinkort', 'Recepter', 'Vaccinationer', 'Beregnet dosisdispensering', 'Dosisdispensering', and 'POR'. Below these are sub-tabs for 'Patientregistreringer', 'Livs/Behandlingstestamente', 'Individuelle medicinlister', and 'Tilskudsbevillinger'. The 'Vaccinationer' section is active, showing a table of administered vaccinations. Below this is a section for 'Anbefalede vaccinationer' (Recommended vaccinations).

Status	Dato	Vaccine	Forebyggelse imod	Varighed	Givet hos / ordineret af	
	13-08-2007	DITeKIPol/ACT-Hib	Difteri, Hæmophilus influenza type B (Hib), Kighos		Hopain, Danmark	
	05-08-2007	DITeKIPol/ACT-Hib	Difteri, Hæmophilus influenza type B (Hib), Kighos		Hopain, Danmark	
	05-03-2008	DITeKIPol/ACT-Hib	Difteri, Hæmophilus influenza type B (Hib), Kighos		Danmark	
	05-03-2008	MFR	Mæslinger, Pårsyge, Røde hunde		Hopain, Danmark	

Status	Anbefalet dato	Vaccine	Forløb	Bemærkning	Planlagt af	
	01-02-2019	Di-Te-Ki-Pol	Børnevaccinationsprogrammet	5 år	Anders Marevan Kjeldsen Aalborg Universitetshospital, Alb Børneafd. amb.	
	01-02-2019	MFR	Børnevaccinationsprogrammet	4 år	Anders Marevan Kjeldsen Aalborg Universitetshospital, Alb Børneafd. amb.	
	01-02-2019	Gardasil 9	Børnevaccinationsprogrammet	12 år	Anders Marevan Kjeldsen Aalborg Universitetshospital, Alb Børneafd. amb.	
	01-07-2019	Gardasil 9	Børnevaccinationsprogrammet	12 år	Anders Marevan Kjeldsen Aalborg Universitetshospital, Alb Børneafd. amb.	

Øverst vises de vaccinationer, der allerede er givet. Det grønne ikon betyder, at lægen eller personale har oprettet vaccinationen i registeret. Hvis det er en borger, som selv har oprettet vaccinationen, vil den være markeret som privat oprettet. Det er vigtigt at følge op på, at samtlige vacciner, som barnet bør have i den relevante alder, er givet.

Under "Anbefalede vaccinationer" står de vaccinationer, som det er planlagt, at barnet skal have. Disse kan enten være tilføjet af en læge eller automatisk af

Statens Serum Institut, hvis barnet er født efter den 1. august 2019. Hvis de er markeret med rødt ikon, skulle vaccinationen egentlig være givet allerede. Ved den påmindelsesordningen, som trådte kraft pr. 1. august 2019 vil forældrene få en besked i e-Boks to uger før planlagt vaccinationstidspunkt med påmindelse om at bestille tid hos egen læge. Én måned efter anbefalet tid vil forældrene igen få besked, hvis den planlagte vaccination ikke er givet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER PÅ VACCINATIONSSOMRÅDET

Sundhedsplejersker har en særlig adgang til målgruppen af forældre til børn, der skal vaccineres. De har derfor en unik mulighed for at sprede budskabet om vaccination til tiden.

Budskabet skal kunne viderebringes på en let og tilgængelig måde, og der er derfor udarbejdet følgende materialer til indsatsen:

- Postkort og plakater henvendt til forældre
- Animationsfilm henvendt forældre til forskellige aldersgrupper af børn
- Skabelon til en powerpoint-præsentation, der kan tilpasses af sundhedsplejersken og bruges ved for eksempel informationsmøder for forældre

Følgende afsnit kommer med nogle konkrete aktivitetsforslag til, hvordan sundhedsplejersken kan støtte op om børnevaccinationsprogrammet og aktivt indtage rollen som vaccinationsambasador.

BESØGENE I HJEMMET

Når sundhedsplejersken besøger forældre i eget hjem, er det oplagt at tale om vaccination. Her kan man tage op,

hvorfor det er en god ide at blive vaccineret, og hvorfor det er vigtigt at blive vaccineret til tiden. Det er væsentligt at lytte til forældres bekymringer og drøfte de eventuelle spørgsmål, som de kan have. Brug samtaleguiden her i håndbogen som inspiration til at starte denne samtale, og vis gerne animationsvideoen for den specifikke målgruppe. Samtidig kan udleveres et postkort til forældrene.

BRUG FORÆLDREINTRA/AULA

ForældreIntra/Aula er en god kanal til at kommunikere direkte med forældre til skolebørn. ForældreIntra/Aula giver blandt andet adgang til at sende beskeder og påmindelser. Mange skoler har på deres Aula et punkt, der hedder "fra sundhedsplejersken". Her kan der fx lægges projektets animationsvideo op, forældre kan blive mindet om vaccination til tiden, og man kan opfordre forældre til at kontakte sundhedsplejen, hvis de har spørgsmål.

I 2019 kom der et nyt intrasystem, Aula, der favner både folkeskoler og dagtilbud. Alle folkeskoler tog Aula i brug i 2019, og de fleste dagtilbud forventes at tage det i brug i løbet af 2020.

HÆNG PLAKATER OP

Plakaterne kan hænges op på forskellige steder, hvor forældre og børn færdes.

Det kan være på informationstavlerne i dagtilbud, på sundhedsplejens kontorer på skolerne, på biblioteker, i sportshaller, i byggemarkedet, på apoteket eller i ungdomsklubberne. Tænk over, hvor målgrupperne bevæger sig i kommunen.

UDEL POSTKORT

Ved hjemmebesøgene kan man med fordel give forældrene et postkort. Postkortet hjælper forældrene til at huske det, der er blevet drøftet på besøget.

Postkortene kan også uddeles til dagtilbud, så forældre kan tage ét, når de afleverer eller henter deres børn. Man kan også lægge postkortene på kontoret/lokalet på skolen, eller steder hvor mange fra målgruppen har deres normale gang.

SAMARBEJD MED KOMMUNERNES SKOLEKONSULENTER OG/ELLER KOMMUNIKATIONSFOLK

Kommunens skolekonsulenter kan videreformidle information til blandt andet skolelederne. Skolekonsulenterne har direkte adgang til folkeskolernes ForældreIntra/Aula og kan derfor lægge information op på siden.

Kommunens kommunikationsfolk kan hjælpe med at lægge information og en af de korte animationsfilm op på kommunens hjemmeside, Facebook-side og kommunens mange informationsskærme fx hos borgerservice.

DIALOGMØDER MED FORÆLDRE

Der kan afholdes dialogmøder med forældre til børn i vaccinationsalderen. Dette kan være i mødregrupper, på skolen, til forældremøder mv. Sundhedsplejersken kan selv forestå mødet, men det kan også være i samarbejde med andre. Dialogmøderne kan tage udgangspunkt i det materiale, der er udarbejdet til projektet med sundhedsplejersker som vaccinationsambassadører – særligt PowerPoint præsentationen vil være oplagt at tage udgangspunkt i.

DE MEST STILLEDE SPØRGSMÅL TIL BØRNE-VACCINATIONSPROGRAMMET

ER ET BARN BEDRE STILLET I FREMTIDEN, VED AT FÅ SYGDOMMEN NATURLIGT, FREM FOR AT BLIVE VACCINERET?

Svar: De sygdomme, der vaccineres mod i det danske børnevaccinationsprogram, kan være alvorlige og give barnet varige skader, og kan i værste tilfælde være dødelige. Vaccination anbefales blandt andet fordi:

- Nogle vacciner beskytter mod sygdomme, som især kan være livstruende for spædbørn – fx kighoste og pneumokoksygdom.
- Andre vacciner beskytter mod infektioner, som er så smitsomme, at de fleste børn ville blive syge, hvis ikke vi havde et vaccinationsprogram.

Mange børn bliver helt raske efter at have haft sygdommen, men ved en epidemi er der børn, der bliver alvorligt syge og kan få varige mén – f.eks. af mæslinger, fåresyge og polio.

- Der er også vacciner, som forebygger alvorlige, men sjældne sygdomme som stivkrampe og difteri.

Derudover kan et barn, der ikke er vaccineret, risikere at få infektionerne i en senere alder, hvor sygdommene kan have et mere alvorligt forløb end i barnedommen.

HVAD BESKYTTER HPV-VACCINATION MOD?

Svar: HPV-vaccinen beskytter mod op til 90 % af alle tilfælde af livmoderhalskræft og kønsvorter, samt 85 % af alle tilfælde af analkræft.

*Vaccination mod skoldkopper
kan være nyttig for personer,
der har en anden sygdom*

HVORDAN PÅVIRKER VACCINATION BARNETS IMMUNSYSTEM?

Svar: Et barn, der bliver vaccineret, danner antistoffer. Antistoffer er immunforsvarets våben mod virus og bakterier. Man danner antistoffer over for en bestemt sygdom enten ved at blive vaccineret mod den, eller fordi man har haft sygdommen. Når man har dannet antistoffer, er man immun over for den pågældende sygdom. Immunsystemet kan huske det, hvis et barn senere møder den virus eller bakterie, det er vaccineret mod. Her vil antistofferne forebygge, at man bliver smittet og syg.

HVEM KAN BLIVE HPV-VACCINERET?

Svar: HPV-vaccination er en del af det danske børnevaccinationsprogram for børn der fylder 12. år. HPV-vaccination har siden 2009 været tilbudt til piger mellem 12 og 18 år, og blev fra 1. september 2019 tilbudt til drenge, der fylder 12 år efter 1. juli 2019.

KAN MAN VACCINERE MOD SKOLD- KOPPER OG ANDRE ALMINDELIGE BØRNESYGDOMME?

Svar: I Danmark anbefaler man ikke vaccination mod skoldkopper. Men vaccination kan være nyttig for personer, der har en anden sygdom, som gør, at de kan blive alvorligt syge af fx skoldkopper.

Der findes flere vacciner, der ikke tilbydes gratis som en del af børnevaccinationsprogrammet, men som nogle forældre selv ønsker at tilkøbe. De mest relevante vil typisk være vacciner imod:

- meningokokker (type B eller ACWY)
- hepatitis a og hepatitis b (for hepatitis B er vaccination allerede gratis for visse grupper)
- skoldkopper
- rotavirusinfektion
- tuberkulose (BCG-vaccine)

HVORDAN SKAL MAN FORHOLDE SIG TIL DET DANSKE BØRNEVACCINATIONSPROGRAM, HVIS BARNET HAR FULGT ET VACCINATIONSPROGRAM I ET ANDET LAND?

Svar: Der er ikke noget problem i at påbegynde et vaccinationsprogram i det pågældende land og så tilpasse barnets vaccinationer til det danske børnevaccinationsprogram ved hjemkomst til Danmark. Det kan den praktiserende læge hjælpe med. Det gælder både, hvis barnet har fået nogle andre vacciner end dem, vi tilbyder i Danmark, eller 'for få' i forhold til, hvad der anbefales herhjemme.

Det kan som regel anbefales, at man giver sit barn de vaccinationer, der anbefales lokalt, da vaccinationsprogrammet oftest matcher de hyppigst forekommende sygdomme på stedet.

Yderligere kan der hentes information fra verdenssundhedsorganisationen WHO, der har samlet en liste over hvilke sygdomme, der vaccineres imod i de enkelte landes børnevaccinationsprogrammer. Se: apps.who.int/immunization_monitoring/globalsummary

SKAL ET BARN HAVE SÆRLIGE VACCINATION VED UDENLANDSREJSE?

Svar: Der er adskillige forhold, som tages med i betragtningen, fx hvilket land og område i landet familien skal rejse til, hvor længe skal de være væk, hvordan rejser/bor de derude? Her kan det anbefales at tage en snak med egen læge eller på en privat vaccinationsklinik.

Man kan inden henvendelse til klinik eller vaccinationsklinik selv orientere sig på Statens Serum Instituts hjemmeside: rejse.ssi.dk

HVAD BETYDER AMNING FOR BESKYTTELSE AF BARNET MOD SMITSOMME SYGDOMME?

Svar: Sundhedsstyrelsen er ikke bekendt med, at der kan opnås immunitet over for sygdommene, der vaccineres imod i børnevaccinationsprogrammet, gennem modermælk.

KAN ET SYGT BARN BLIVE VACCINERET?

Svar: Det er op til lægen at vurdere, om et barn er for sygt til at blive vaccineret. Barnet kan godt blive vaccineret, selv om det er lidt forkølet.

KAN MAN UDSÆTTE EN VACCINATION?

Svar: Det er Sundhedsstyrelsens klare anbefaling, at barnet følger vaccination til tiden for at sikre barnet bedst mulig mod smitte af de sygdomme, der vaccineres imod. Ved vaccination til tiden anbefales, at der barnet ved 3, 5 og 12 måneder vaccineres imod: difteri, stivkrampe, kighoste, polio, Haemophilus influenzae type b (Hib)-infektioner og pneumokoksygdom, ved 15 måneder og 4 år vaccineres mod mæslinger, fåresyge og røde hunde og ved 12 år mod HPV. I specifikke tilfælde, kan der være forskellige grunde til, at det er nødvendigt at udsætte en vaccination. Lægen kan hjælpe med at tilrettelægge et program for barnet, hvis en vaccination skal udsættes. Barnet skal ikke begynde forfra på en vaccinationsserie, hvis en vaccination bliver udsat.

KAN MAN VACCINERE ET BARN, DER HAR FEBER?

Svar: Ved tilfælde af akut sygdom med høj feber (> 38,5 grader) bør vaccination udskydes. Milde infektioner som almindelig forkølelse, med eller uden feber, giver ikke anledning til at udskyde vaccination. Børn, der har en sygdomstilstand i mulig udvikling eller under udredning, bør ikke vaccineres, før tilstanden er stationær og diagnostisk afklaret.

ER DER GRÆNSER FOR, HVOR MANGE VACCINER MAN KAN GIVE PÅ ÉN GANG?

Svar: Det anbefales, at barnet følger det tilrettelagte børnevaccinationsprogram, for på den måde at være bedst beskyttet mod de enkelte sygdomme. I tilfælde, hvor det er nødvendigt, kan der gives flere vacciner på én gang. Kroppens immunforsvar kan sagtens håndtere at få mange vacciner samtidig. Dette kan den praktiserende læge vejlede nærmere i og tilrettelægge et program, der passer til barnet.

I løbet af et vaccinationsprogram vil de fleste børn opleve almindelige reaktioner på vaccination

KAN VACCINERNE I BØRNEVACCINATIONSPROGRAMMET GIVE GRANULOMER?

Svar: Alle vacciner i børnevaccinationsprogrammet, undtaget MFR-vaccinen, indeholder et aluminiumssalt, der tilsættes for at forstærke effekten af vaccinen. Granulomer efter vaccination med disse vacciner er en kendt bivirkning. Bivirkningen er dog ikke almindeligt forekommende og er som oftest ikke alvorlig og forbigående, selvom generne kan være langvarige. I 2018 modtog Lægemiddelstyrelsen i alt 417 indberetninger om granulomer, hvoraf de fleste handlede om vacciner givet i 2015 og 2016.

Et granulom er en kløende, langvarig knudedannelse på indstiksstedet. Der kan være øget hårvækst, ændret pigmentering eller eksem i huden på granulomet. Typisk viser granulomet sig tre måneder efter vaccination, men kan komme fra få uger til år efter.

KAN DER OPLEVES BIVIRKNINGER EFTER VACCINATION?

Svar: I løbet af et vaccinationsprogram vil de fleste børn opleve almindelige reaktioner på vaccination. Det kan fx være hævelse på vaccinationsstedet, kortvarig feber og udslæt. Børnene kan blive irritable, døsig, få urolig søvn, kaste op, få diarré eller nedsat appetit. Langt de fleste bivirkninger er milde og går hurtigt over.

Se mere om bivirkninger på side 18 i denne håndbog.

TIL DIG DER VIL VIDE MERE

PJECE

BØRNEVACCINATIONS- PROGRAMMET

[www.sst.dk/da/Udgivelser/2019/
boernevaccinationsprogrammet-pjece](http://www.sst.dk/da/Udgivelser/2019/boernevaccinationsprogrammet-pjece)

APP

"MIN LÆGE"

En app, som gør det nemt, at komme i kontakt med sin læge og vagtlæge samt se vaccinationer.

HJEMMESIDE

WHO'S OVERSIGT OVER VACCINATIONSPROGRAMMER I ANDRE LANDE

[apps.who.int/immunization_monitoring/
globalsummary](http://apps.who.int/immunization_monitoring/globalsummary)

ARTIKEL

WHAT THE WORLD'S RELIGION TEACH, APPLIED TO VACCINES AND IMMUNE GLOBULINS

af John D. Grabenstein
doi.org/10.1016/j.vaccine.2013.02.026

FINANSLOVEN 2019

1,4 mio. kr. i bloktilskud til kommunerne i 2019 og derefter 4,4 mio. kr. årligt, jf. s. 115 i FL2019 (se under § 16)
[www.fm.dk/publikationer/2019/
finansloven-for-2019.](http://www.fm.dk/publikationer/2019/finansloven-for-2019)

BESTIL PJECE OG PLAKATER FRA HPV-INDSATSEN

[webshop.cancer.dk/pjecer-og-
information/forebyggelse/
vaccination-og-screening/](http://webshop.cancer.dk/pjecer-og-information/forebyggelse/vaccination-og-screening/)

